

ΤΑΞΗ: Γ' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Υπεύθυνη ομάδας Αρχαίων Ελληνικών: ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΧΑΝΤΖΟΥΛΗ
Επιμέλεια διαγωνίσματος: ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΗΓΟΥΝΑΚΗΣ

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Α' απόσπασμα (ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, ΗΘΙΚΑ ΝΙΚΟΜΑΧΕΙΑ, Β6.10-13•16,1106b18-28•1106b36-1107a6)

Οἷον καὶ φοβηθῆναι καὶ θαρρῆσαι καὶ ἐπιθυμῆσαι καὶ ὀργισθῆναι καὶ ἐλεῆσαι καὶ ὄλως ἡσθῆναι καὶ λυπηθῆναι ἔστι καὶ μᾶλλον καὶ ἥττον, καὶ ἀμφοτέρα οὐκ εὖ· τὸ δ' ὅτε δεῖ καὶ ἐφ' οἷς καὶ πρὸς οὓς καὶ οὗ ἕνεκα καὶ ὡς δεῖ, μέσον τε καὶ ἄριστον, ὅπερ ἐστὶ τῆς ἀρετῆς. Ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τὰς πράξεις ἔστιν ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις καὶ τὸ μέσον. Ἡ δ' ἀρετὴ περὶ πάθη καὶ πράξεις ἐστίν, ἐν οἷς ἢ μὲν ὑπερβολὴ ἀμαρτάνεται καὶ ψέγεται καὶ ἢ ἔλλειψις, τὸ δὲ μέσον ἐπαινεῖται καὶ κατορθοῦται· ταῦτα δ' ἄμφω τῆς ἀρετῆς. Μεσότης τις ἄρα ἐστὶν ἡ ἀρετὴ, στοχαστικὴ γε οὖσα τοῦ μέσου.

Ἔστιν ἄρα ἡ ἀρετὴ ἕξις προαιρετικὴ, ἐν μεσότητι οὖσα τῇ πρὸς ἡμᾶς, ὠρισμένη λόγῳ καὶ ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν. Μεσότης δὲ δύο κακιῶν, τῆς μὲν καθ' ὑπερβολὴν τῆς δὲ καθ' ἔλλειψιν· καὶ ἔτι τῶ τὰς μὲν ἐλλείπειν τὰς δ' ὑπερβάλλειν τοῦ δέοντος ἐν τε τοῖς πάθεσι καὶ ἐν ταῖς πράξεσι, τὴν δ' ἀρετὴν τὸ μέσον καὶ εὐρίσκειν καὶ αἰρεῖσθαι.

Β' απόσπασμα (ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ, ΠΟΛΙΤΙΚΑ Α 1.1•8,125a1-7•b27-32)

Ἐπειδὴ πᾶσαν πόλιν ὀρῶμεν κοινωνίαν τινὰ οὖσαν καὶ πᾶσαν κοινωνίαν ἀγαθοῦ τινος ἕνεκεν συνεστηκυῖαν (τοῦ γὰρ εἶναι δοκοῦντος ἀγαθοῦ χάριν πάντα πράττουσι πάντες), δῆλον ὡς πᾶσαι μὲν ἀγαθοῦ τινος στοχάζονται, μάλιστα δὲ καὶ τοῦ κυριωτάτου πάντων ἢ πασῶν κυριωτάτη καὶ πάσας περιέχουσα τὰς ἄλλας. Αὕτη δ' ἐστὶν ἡ καλουμένη πόλις καὶ ἡ κοινωνία ἢ πολιτικὴ.

Ἡ δ' ἐκ πλειόνων κωμῶν κοινωνία τέλειος πόλις, ἥδη πάσης ἔχουσα πέρασ τῆς αὐταρκείας ὡς ἔπος εἰπεῖν, γινομένη μὲν τοῦ ζῆν ἕνεκεν, οὖσα δὲ τοῦ εὖ ζῆν. Διὸ πᾶσα πόλις φύσει ἔστιν, εἴπερ καὶ αἱ πρῶται κοινωναί. Τέλος γὰρ αὕτη ἐκείνων, ἢ δὲ φύσις τέλος ἐστίν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

A1α. Να γράψετε στο τετράδιό σας τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «**Σωστό**», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «**Λάθος**», αν είναι λανθασμένη, με βάση το απόσπασμα του διδαγμένου κειμένου. Να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν.

1. Κατά τον Αριστοτέλη υπάρχει διαβάθμιση στην ένταση έκφρασης των συναισθημάτων.
2. Μία από τις βασικές προϋποθέσεις για επίτευξη μεσότητας στο συναίσθημα είναι ο τρόπος έκφρασης.
3. Η αρετή είναι ἕξις που επιλέγεται υποχρεωτικά από το άτομο.
4. Η αρετή αφορά μόνο τις πράξεις του ατόμου.
5. Η πόλη υπάρχει για να εξασφαλίζει την ευδαιμονία των πολιτών.
6. Όλες οι κοινωνικές ομάδες έχουν ένα «τέλος», το οποίο επιδιώκουν. (μονάδες 6)

A1β. Πού αναφέρονται οι αντωνυμίες «*ἀμφοτέρα*», «*ἐν οἷς*», «*πᾶσαι*», «*ἐκείνων*»; (μονάδες 4)

(Μονάδες 10)

B1. Στο Α' απόσπασμα ο Αριστοτέλης αναφερόμενος στην αρετή τονίζει ότι αυτή είναι «*ᾠρισμένη λόγῳ καὶ ᾧ ἂν ὁ φρόνιμος ὀρίσειεν*». Τι εννοεί με τη συγκεκριμένη φράση; Γιατί εισάγει την έννοια του «*φρόνιμου*»;

(Μονάδες 10)

B2. Βασιζόμενοι στη σχολική εισαγωγή, σημειώστε τη λέξη «**Σωστό**» ή «**Λάθος**» δίπλα σε κάθε πρόταση:

- 1) Η ευδαιμονία σημασιολογικά βρισκόταν κοντά στον όρο «ευεξία».
- 2) Στο δεύτερο στάδιο εκπαίδευσης των φυλάκων περιλαμβάνεται η γυμναστική.
- 3) Ο ορισμός της δικαιοσύνης κατά τον Σωκράτη είναι «τό τά αὐτοῦ πράττειν».
- 4) Το «επιθυμητικόν» μέρος της ψυχής σχετίζεται, κατά τον Αριστοτέλη, με τις ηθικές αρετές.
- 5) Ο Πλάτωνας στη νεότητά του ασχολήθηκε με τη λυρική ποίηση.

(Μονάδες 10)

B3α. Να αντιστοιχίσετε στο τετράδιό σας καθεμιά αρχαία ελληνική λέξη της Στήλης Α με την ετυμολογικά συγγενή της νεοελληνική λέξη της Στήλης Β (στη Στήλη Β περισεύουν τρεις λέξεις).

Στήλη Α	Στήλη Β
1. ἔπος	α. οριακός
2. ὀρίσειεν	β. (το) ὄρος
3. ἔλλειψις	γ. ἐγκλημα
4. δεῖ	δ. ἐπόμενος
5. καλουμένη	ε. σύγκλιση
	στ. λιποθυμία
	ζ. διάλεξη
	η. δέηση

(μονάδες 5)

Β3β. Να γράψετε ένα ομόρριζο ουσιαστικό ή επίθετο (απλό ή σύνθετο) για τις παρακάτω λέξεις στα νέα ελληνικά: **ήσθηναι – ψέγεται- μεσότης- ἔξις- ἀρετήν.** (μονάδες 5)

(Μονάδες 10)

Β4. Παράλληλο κείμενο
ΠΛΑΤΩΝΑΣ, Πολιτεία 369a – d

Στο απόσπασμα που ακολουθεί από την Πολιτεία του Πλάτωνα, μέσα από τον διάλογο Σωκράτη-Αδείμαντου, διαφαίνονται οι απόψεις του ίδιου του Πλάτωνα για την πολιτική κοινωνία και τους λόγους συγκρότησής της.

Σωκ. Αν τώρα φαντασθούμε με το νου μας μια πολιτεία, όταν αρχίζει να σχηματίζεται, δε θα μπορέσουμε να παρακολουθήσουμε πώς αρχίζει και η δικαιοσύνη και η αδικία της;

Αδ. Υποθέτω.

Σωκ. Και δε θα είχαμε τότε την ελπίδα να βρούμε ευκολότερα εκείνο που ζητούμε;

Αδ. Και πολύ μάλιστα.

Σωκ. Η πολιτεία, είπα εγώ, μου φαίνεται πως γεννήθηκε, επειδή κάθε ένας από μας δεν είναι σε θέση να εξοικονομεί μόνος του όλες τις ανάγκες, αλλά του λείπουν πολλά· ή νομίζεις εσύ πως άλλη στάθηκε η αρχή της κοινωνίας; Έτσι λοιπόν, επειδή η ανάγκη ενός πράγματος υποχρέωνε τον ένα να καταφύγει στη συνδρομή ενός άλλου, και τον άλλο στη βοήθεια ενός τρίτου, οι πολλές αυτές ανάγκες μάζεψαν πολλούς να καθίσουν όλοι μαζί στο ίδιο μέρος, για να βοηθούνται μεταξύ των· και σ' αυτό το συνοικισμό δώσαμε το όνομα πολιτεία· δεν έτσι είναι;

Αδ. Μάλιστα.

Σωκ. Ο ένας λοιπόν δίνει στον άλλο από τα δικά του, ότι είναι εκείνο που του δίνει, και παίρνει πάλι απ' αυτόν άλλο πράγμα, επειδή βέβαια πιστεύει πως είναι για καλό του αυτό που γίνεται;

Αδ. Εννοείται.

Σωκ. Ἐλα λοιπόν να ιδρύσουμε με το νου μας εξ αρχῆς την πολιτεία· να την ιδρύσουν δηλαδή, καθὼς ελέγαμε, οι ἀνάγκες μας. Ἀλλά η πρώτη κι η μεγαλύτερή μας ἀνάγκη εἶναι βέβαια η προμήθεια της τροφῆς, που ἀπ' αὐτὴ εξαρτάται η ζωὴ μας κι η ὑπαρξή μας. Δεύτερη η ἀνάγκη της κατοικίας, τρίτη της ενδυμασίας και τ' ἄλλα τέτοια.

Αδ. Ἔτσι εἶναι.

Σωκ. Ἀς δούμε λοιπόν πὼς θα εξοικονομήσει η πολιτεία τις τόσες ἀντὲς ἀνάγκες. Δε θα χρειαστεῖ ἕνας να εἶναι γεωργός, ἄλλος κτίστης και ἄλλος υφαντής; Δε θα προσθέσουμε κι ἕναν υποδηματοποιό, ἢ και κάποιον ἄλλο ἀκόμη για τις τέτοιες ἀνάγκες του σώματος;

Αδ. Βέβαια.

(μετάφραση Ι. Γρυπάρη)

Να συγκρίνετε τις ἀπόψεις του Πλάτωνα για τη γένεση και τον σκοπὸ της πόλης με ἀντὲς του Ἀριστοτέλη ἀπὸ το Β' ἀπόσπασμα στο χωρίο «Ἡ δ' ἐκ πλειόνων κωμῶν κοινωμία τέλειος πόλις, ἤδη πάσης ἔχουσα πέρας τῆς ἀνταρκείας ὡς ἔπος εἰπεῖν, γινομένη μὲν τοῦ ζῆν ἕνεκεν, οὔσα δὲ τοῦ εὔ ζῆν. Διὸ πᾶσα πόλις φύσει ἔστιν, εἴπερ καὶ αἱ πρῶται κοινωμῖαι. Τέλος γὰρ αὕτη ἐκείνων, ἢ δὲ φύσις τέλος ἔστιν.»

(Μονάδες 10)

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ (Πλάτωνος, Ἀπολογία Σωκράτους 18d-19a)

Ὁ Σωκράτης ἀπολογούμενος διαχωρίζει τους κατηγοροὺς του και ταυτόχρονα παρουσιάζει τη δύσκολη θέση στην οποία βρίσκεται. Θα πρέπει να ἀπολογηθεῖ, ἐνὼ ἀπὸ τη μια δε γνωρίζει τους κατηγοροὺς του και ἀπὸ την ἄλλη δεν παρίσταται κανένας ἀπὸ αὐτοὺς στο δικαστήριο.

Ὁ δὲ πάντων ἀλογώτατον, ὅτι οὐδὲ τὰ ὀνόματα οἷόν τε αὐτῶν εἰδέναι και εἰπεῖν, πλὴν εἴ τις κωμωδοποιός τυγχάνει ὢν. Ὅσοι δὲ φθόνω και διαβολῇ χρώμενοι ὑμᾶς ἀνέπειθον —οἱ δὲ και αὐτοὶ πεπεισμένοι ἄλλους πείθοντες— οὔτοι πάντες ἀπορώτατοῖ εἰσιν· οὐδὲ γὰρ ἀναβιβάσασθαι οἷόν τ' ἔστιν αὐτῶν ἐνταυθοῖ οὐδ' ἐλέγξει οὐδένα, ἀλλ' ἀνάγκη ἀτεχνῶς ὥσπερ σκιαμαχεῖν ἀπολογούμενόν τε και ἐλέγχειν μηδενὸς ἀποκρινομένου. Ἀξιῶσατε οὖν και ὑμεῖς, ὥσπερ ἐγὼ λέγω, διττοὺς μου τοὺς κατηγοροὺς γεγονέναι, ἑτέρους μὲν τοὺς ἄρτι κατηγορήσαντας, ἑτέρους δὲ τοὺς πάλαι οὐς ἐγὼ λέγω, και οἰήθητε δεῖν πρὸς ἐκείνους πρῶτόν με ἀπολογήσασθαι· και γὰρ ὑμεῖς ἐκείνων πρότερον ἠκούσατε κατηγορούντων και πολὺ

μᾶλλον ἢ τῶνδε τῶν ὕστερον. Εἶεν· ἀπολογητέον δὴ, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, καὶ ἐπιχειρητέον ὑμῶν ἐξελέσθαι τὴν διαβολὴν, ἣν ὑμεῖς ἐν πολλῶ χρόνῳ ἔσχετε ταύτην ἐν οὕτως ὀλίγῳ χρόνῳ. Βουλοίμην μὲν οὖν ἂν τοῦτο οὕτως γενέσθαι, εἴ τι ἄμεινον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοί, καὶ πλέον τί με ποιῆσαι ἀπολογούμενον· οἶμαι δὲ αὐτὸ χαλεπὸν εἶναι, καὶ οὐ πάνυ με λανθάνει οἶόν ἐστιν. Ὅμως τοῦτο μὲν ἴτω ὅπη τῷ θεῷ φίλον, τῷ δὲ νόμῳ πειστέον καὶ ἀπολογητέον.

ἀτεχνῶς=στην πραγματικότητα

Γ1. Να αποδοθεί στη νέα ελληνική το χωρίο «**Ὁ δὲ πάντων ἀλογώτατον . . . με ἀπολογήσασθαι.**»

(Μονάδες 20)

Γ2. Τι αναφέρει ο Σωκράτης για τους κατηγορούς του και πώς προσπαθεί να δικαιολογήσει τη δύσκολη κατάσταση στην οποία βρίσκεται;

(Μονάδες 10)

Γ3α. «**Ἀξιῶσατε οὖν καὶ ὑμεῖς, ὥσπερ ἐγὼ λέγω, διττοὺς μου τοὺς κατηγοροὺς γεγονέναι, ἑτέρους μὲν τοὺς ἄρτι κατηγορήσαντας, ἑτέρους δὲ τοὺς πάλαι οὓς ἐγὼ λέγω, καὶ οἰήθητε δεῖν πρὸς ἐκείνους πρῶτόν με ἀπολογήσασθαι**»: Να εντοπίσετε 4 ρηματικούς τύπους των οποίων ο ενεστώτας ανήκει στα συνηρημένα ρήματα και να γράψετε το β' ενικό προστακτικής ενεστώτα στη φωνή που βρίσκονται. (μονάδες 4)

Γ3β. «**εἴ τι ἄμεινον καὶ ὑμῖν καὶ ἐμοί, καὶ πλέον τί με ποιῆσαι ἀπολογούμενον**»: Να γραφεί ο θετικός και υπερθετικός βαθμός των επιρρημάτων του χωρίου και στις δύο αντωνυμίες σε δοτική πτώση να γραφεί ο ίδιος τύπος στον άλλο αριθμό. (μονάδες 6)

(Μονάδες 10)

Γ4α. Να χαρακτηριστούν συντακτικά οι παρακάτω λέξεις: **πάντων - κωμωδοποιός - φθόνῳ - κατηγορούντων**. (μονάδες 4)

Γ4β. «**οὗτοι πάντες ἀπορώτατοί εἰσιν**»: Να μεταφερθεί η πρόταση στον πλάγιο λόγο με όλους τους δυνατούς τρόπους από την εξάρτηση Σωκράτης ἔλεγε... (μονάδες 6)

(Μονάδες 10)

ΕΥΧΟΜΑΣΤΕ ΕΠΙΤΥΧΙΑ !!!